

Algemeen (h)erkende beleidsluwte

Proces tot nu toe ('22-'25) en hoe verder?

om de impasse op te lossen
& ruimte te vinden voor innovatie?

Jan Wisse

(WS Vallei en Veluwe)

Opbouw

- 1) Aanleiding
- 2) Generieke vraagstelling
- 3) Gezamenlijke aanpak (juridisch kader)
- 4) Stavaza & hoe verder?
 - ❑ oproep & vraag

Aanleiding (1) - Leusden

Gemeenteraad Leusden

- ❑ Moties: GRP 2019-2023
- ❑ Presentatie Raad: Kansen Riothermie & NS Leusden ('22)
- ❑ Motie & Raadsinformatiebrief: Vaststellen Bestemmingsplan Mastenbroek 2 ('22)
- ❑ Value case: Toepasbaarheid NS in Leusden ('22)

Drie ontwikkellocaties/-kansen:

- ❑ Achterveld: Mastenbroek 2 120 won. <2026
- ❑ Achterveld: Mastenbroek 3 120 won. >2026
- ❑ Leusden: Tabaksteeg-Zuid 700-750 won. >2026

Scope: (Mastenbroek 2)

- Grijs water van 19 woningen over helofytenfilter
- Effluent (nog) niet op beek maar op riool (vanwege negatief advies waterschap)

Vraag aan waterschap:

- Wanneer is effluent schoon genoeg voor lozing op oppervlaktewater?
- Opschaling mogelijk naar Mastenbroek 3 en Tabaksteeg-Zuid?

Aanleiding (2) - WSVV

Blauwe Omgevingsvisie 2050

WS Vallei en Veluwe

3. ROBUUST WATERSYSTEEM VAN BRON TOT MONDING

IV | VERHALEN

- 1 Infiltratiecapaciteit en sponswerking bodem vergroten in stad en land
- 2 Maximaal water vasthouden: van beek naar beekdallandschap
- 3 Robuuste en zichtbare beken, ook in het stedelijk gebied
- 4 Schoon riool- en regenwater als schone bron voor het watersysteem

6. LOKALE WATER- FABRIEKEN EN GRONDSTOFFEN- EN ENERGIEHUBS

IV | VERHALEN

- 1 RWZI als regionale water-energie- en grondstoffenhub
- 2 Rioolwater ook decentraal zuiveren als schone bron voor het watersysteem & proceswater
- 3 Benutten Thermische Energie uit Oppervlakte- en Afvalwater (TEO/TEA)
- 4 Onze RWZI's stoten geen CO₂ meer uit naar de atmosfeer
- 5 We zetten in op primaire bronnen op eigen terrein

ZELFBINDEND NU EN IN DE TOEKOMST

Zelfbindend betekent dat wij al ons werk gaan uitvoeren langs de lijnen die in deze strategische visie beschreven staan. Wij realiseren ons dat niet alles direct haalbaar is, maar wij houden bij al onze werkzaamheden, gesprekken met partners en onze uitlatingen in de media rekening met de BOVI2050.

“Wij winnen schoon water terug uit rioolwater om vervolgens lokaal aan het watersysteem toe te voegen. Daarmee heeft het watersysteem een hoge waarde voor alle functies zoals duurzame landbouw, natuur, wonen en vrijetijds economie.”

“In kleinschalige, lokale zuiveringen, of misschien wel waterfabrieken, op wijk en dorpsniveau wordt schoon water teruggewonnen uit de waterketen, en geleverd aan lokale watergebruikers of het watersysteem. De andere, regionale reststromen, komen samen in vier grote hubs waar waterstof, grondstoffen en duurzame energie worden geproduceerd.”

6.3 WONEN EN ZUIVEREN

Kansen om gezuiverd rioolwater en hemelwater in te zetten als bron voor zoetwater, zijn verkend en indien mogelijk uitgevoerd.

Nieuwe concepten voor scheiden aan de bron, lokale behandeling en inzet van rioolwater en hemelwater zijn ontwikkeld en toegepast.

Blauw Omgevingsprogramma 2023-2027 WS Vallei en Veluwe

Aanleiding (3) - WSVV

Vraagstelling

Zuiveren helofytenfilters (met evt. voor- en/of nazuivering) grijs afvalwater voldoende goed en robuust om het effluent zonder milieurisico's lokaal te kunnen hergebruiken of te lozen?

Impasse bij WSVV

WSVV kon/kan deze vraag nu niet (goed) beantwoorden, hetgeen belemmerend werkt op de beproeving en implementatie van nieuwe sanitatie-concepten!

Generieke vraagstelling (1)

Brede uitvraag (juni '24)

via Landelijk Overleg Hoofden Vergunningverlening & Handhaving (LOVH)

- Reacties van 10 waterschappen
- Sterkt uiteenlopende antwoorden / omgangsvormen

LOVH Halen en brengen

Onderwerp/vraag:	Zuivering van grijs (huishoudelijk) afvalwater middels helofytenfilters (of soortgelijke systemen): Inventarisatie ervaringen, kennisbehoefte & beoordelingswijze(n)
Afzender:	Waterschap Vallei en Veluwe
Aan:	LOVH - VTH
Vraag: (Waarom, wat, hoe, wie, met wie, voor wie van belang, wat zijn risico's, hoe lang, hoeveel tijd kost het, waar, wanneer)	Steeds vaker worden wij als waterschap gevraagd door gemeenten en projectontwikkelaars om mee te denken over lokale alternatieve vormen van afvalwaterverwerking. Dit met het oogmerk om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen zoals klimaatverandering, verduurzaming, waterkwaliteitsverbetering (KRW) en autonome ontwikkelingen (zoals lokale uitbreidingsplannen, demografische groei / krimp en veroudering van het bestaande rioolstelsel). Motieven die daarbij een rol spelen zijn kostenbesparing, klimaatdoelstellingen, bijdragen aan verduurzaming (CE), maatschappelijke ontwikkelingen/trends (zoals infra-structuurloos bouwen, lokaal maatwerk, duurzaam bouwen, flexibiliteit, participatie) en functie-combinatie / werk met werk maken.

Verzoek aan het LOVH is om - **voor grijswatersystemen met lozing op lokaal oppervlaktewater** – binnen de eigen organisatie vanuit VTH-perspectief een breed inventariserend beeld op te halen a.d.h.v. de volgende **zes vragen**:

- 1) Heeft uw waterschap al eens **vergunning(en) / medewerking verleend of geweigerd** en zo ja onder welke **voorwaarden** (of bij weigering o.b.v. welke gronden)?
- 2) Biedt uw waterschap **pilot-/experimenteerruimte?** (en zo ja, onder welke voorwaarden?) Of is vergunningverlening bij uw waterschap vooralsnog (zolang onvoldoende bekend is over 'nieuwe' stoffen in het geloosde effluent) niet mogelijk vanuit een **voorzorgs-** en/of **stand still principe?**
- 3) Welke **zorg-/aandachtspunten** spelen er? Ofwel, welke **onzekerheden/kennisbehoeften** heeft u?
- 4) Welke **vergunnings-/lozingseisen en toetsingswijze(n)** past uw waterschap toe? Maakt u daarbij onderscheid naar het **type ontvangende oppervlaktewater en/of type gebied** (bijv. drinkwaterbeschermingsgebied, natura 2000)?
- 5) Zijn er nog **andere aspecten/voorwaarden** van belang die van invloed zijn op de vergunbaarheid (bijv. schaalgrootte, beheer, monitoring, handhaving)?
- 6) Is het huidige **toetsingsinstrument** toereikend voor de beoordeling van '**nieuwe stoffen**'?

Brede initiatiefgroep (informeel, organisch ontstaan) (medio '24-'25):

- ✓ 11 waterschappen
- ✓ Stowa
- ✓ UvW
- ✓ Min. I&W (op achtergrond)

Generieke vraagstelling (2)

Uitdagingen / onderzoeksvragen (waarmee initiatiefgroep is gestart):

1) Behoefte aan **kennis**:

Wat zijn de zuiveringsprestaties van lokale oplossingen:

- ☐ Traditionele parameters, waarop bij vergunningverlening wordt getoetst (N/P)
- ☐ 'Nieuwe' probleemstoffen (zoals pathogenen, microverontreinigingen, detergenten en hormoonverstorende stoffen)

2) Behoefte aan (nu nog ontbrekend) **beleids-/normeringskader**:

- ☐ Welke lozingseisen (norm- of middelvoorschriften?) kunnen/moeten worden ontwikkeld voor 'nieuwe' probleemstoffen om het milieu (water/bodem) voldoende bescherming te bieden? (waarmee Vergunningverlening comfort bieden)

3) Organisatie benodigde **samenwerking**

- ☐ Welke juridische ruimte is er (nodig) om nieuwe sanitatie concepten i/d praktijk te kunnen beproeven? (innovatie-/pilot-ruimte)
- ☐ Hoe organiseren we voortgang op het kennis- (1) en normeringsspoor (2)
- ☐ Welke rol zouden Stowa en UvW (en Min. I&W) daarbij kunnen spelen?

Gezamenlijke aanpak (1)

Uitgangspunten:

- ☐ Starten met Beleids-/normenkader (en niet met kennisspoor) immers,
 - ✓ Kennisspoor pas gericht / (kosten)effectief zodra we weten waaraan getoetst moet worden (wanneer presteren lokale oplossingen voldoende goed?)
 - ✓ Beleids-/normenkader van belang voor inzet marktkracht (gelijk en duidelijk speelveld)
- ☐ Scope afbakening:
 - ☐ huishoudelijk afvalwater (dus geen bedrijfsafvalwater)
 - ☐ schaalgrootte van 6 (omvang kleinste IBA) tot ca. 2.000 i.e. (woonwijk)
 - ☐ stedelijk gebied + buitengebied
 - ☐ bestaande situaties + nieuwbouw ('groene weide')
 - ☐ lozing op oppervlaktewater (dus geen bodemlozing)
- ☐ Focus:
 - ☐ 4 maatschappelijk relevante en kansrijke (model)casussen binnen onderstaande kwadrant (80/20-regel):

	stedelijk	buiten- gebied
bestaand		
nieuwbouw		

Gezamenlijke aanpak (2)

Gefaseerde opbouw (benodigde) Beleidskader:

1) Maatschappelijk kader:

→ inleiding Bjartur Swart (zie ook notitie “Decentrale sanitaire systemen: Motieven & Casussen voor verdere gedachtenvorming” d.d. juli '25)

2) Juridisch kader:

→ thema van vandaag

3) Normenkader:

→ op te pakken na afronding Juridisch kaderstelling

Framing maatschappelijk kader (vertrekpunt) (bron: Saniwijzer)

Met conventionele systemen kunnen we in veel gevallen inspelen op nieuwe ontwikkelingen zoals klimaatverandering, verduurzaming, verdere verbetering waterkwaliteit (KRW) en autonome ontwikkelingen zoals lokale uitbreidingsplannen, demografische groei / krimp en de veroudering van rioolstelsels.

Echter, soms zijn de lokale omstandigheden zo dat ook andere lokale oplossingen denkbaar en doelmatig(er) zijn. Mogelijke motieven daarbij kunnen zijn kostenbesparing, klimaatdoelstellingen, bijdragen aan verduurzaming (CE), maatschappelijke ontwikkelingen (zoals infra-structuurloos bouwen, lokaal maatwerk, duurzaam bouwen) en functiecombinatie / werk met werk maken

Gezamenlijke aanpak – juridisch kader (3)

Vraagstelling (mede t.b.v. offerteverzoek)

Juridisch check op de volgende **drie hoofdvragen**:

- 1) **Zijn waterschappen, gemeenten, rechtspersonen of natuurlijke personen o.b.v. de huidige wetgeving bevoegd om huishoudelijk afvalwater in te zamelen en dit afvalwater niet naar een centrale RWZI te brengen maar lokaal te (laten) zuiveren in een zuiveringstechnisch werk?** (die al dan niet onder directe verantwoordelijkheid van gemeente of waterschap wordt beheerd en onderhouden)

Indien het antwoord op vraag 1 “ja” is:

- 2) **Onder welke voorwaarden zijn waterschappen, gemeenten, rechtspersonen of natuurlijke personen o.b.v. de huidige wetgeving² bevoegd om (grijs) afvalwater lokaal te zuiveren en op het oppervlaktewater te lozen?** (met onderscheid naar KRW-wateren en overige wateren)

Indien het antwoord op vraag 1 “nee” is:

- 3) **Wat is er juridisch mogelijk om waterschappen en gemeenten wel de mogelijkheid te bieden om lokale oplossingen toe te staan en wat moeten waterschappen en/of gemeenten hiertoe zelf regelen? En in hoeverre kan een uitspraak van het (landelijk) Bestuurlijk Overleg Water daarin een rol spelen?**

Gezamenlijke aanpak – juridisch kader (4)

Vraagstelling (mede t.b.v. offertezoek)

Uitwerking in 4 (model)casussen:

	stedelijk	buiten- gebied
bestaand	3	1
nieuwbouw	4	2

- Casus 1: Renovatie netwerk bestaande IBA's in het buitengebied
- Casus 2: Ontwikkeling nieuwe locatie met verblijfsrecreatie in het buitengebied
- Casus 3: Energie en grondstoffen winning in bestaand stedelijk gebied
- Casus 4: Decentrale verwerking van (deel)stromen in nieuw stedelijk gebied

Specifieke (deels juridische) vragen:

- 1) In hoeverre handelt het waterschap rechtmatig en daarmee juridisch houdbaar zodra zij (o.b.v. algemene regels of vergunning) onderhavige modelcasuïstiek zou toestaan? Houdt een door het waterschap vergunde situatie bijvoorbeeld juridisch stand als er beroep wordt aangetekend?
- 2) Wat zijn (per modelcasus) de voorwaarden en instrumenten die bij deze toetsing een rol spelen?

Gezamenlijke aanpak – juridisch kader (5)

Specifieke (deels juridische) vragen:

- 3) Wordt het oordeel anders als het landelijk Bestuurlijk Overleg Water heeft uitgesproken dat:
- Casus 1: clustering van iba's een goede stap is op weg naar een verdere sanering van lozingen in het buitengebied?
 - Casus 2: dat decentrale afvalwatersystemen in het buitengebied kunnen worden toegestaan mits zij netto positieve of tenminste geen nadelige gevolgen hebben (c.q. in een lagere KRW-klasse gaan vallen) voor de huidige kwaliteit van het oppervlaktewater en er andere maatschappelijk relevante doelen gediend worden?
 - Casus 3: decentrale afvalwatersystemen een belangrijke rol kunnen spelen in een transitie naar een circulaire waterketen en kunnen worden toegestaan mits zij netto positieve of tenminste geen directe nadelige gevolgen hebben (in een lagere KRW-klasse gaan vallen) voor de huidige kwaliteit van het oppervlaktewater en er andere maatschappelijk relevante doelen gediend worden?
 - Casus 4: bronscheiding een belangrijke rol kan spelen in een transitie naar een meer duurzame waterketen en kan worden toegestaan mits zij geen directe nadelige gevolgen heeft voor de huidige kwaliteit van het oppervlaktewater (in een lagere KRW-klasse gaan vallen) en er andere maatschappelijk relevante doelen gediend worden?

Stavaza & hoe verder? (1)

☐ Informele werkgroep bestaande uit:

- ✓ De Stichtse Rijnlanden
- ✓ Drentse en Overijsselse Delta
- ✓ De Dommel
- ✓ Vechtstromen
- ✓ Noorderzijlvest
- ✓ Vallei en Veluwe
- ✓ Hollands Noorderkwartier
- ✓ Brabantse Delta
- ✓ Limburg
- ✓ Amstel Gooi en Vecht
- ✓ Zuiderzeeland
- ✓ Stowa
- ✓ Unie van Waterschappen
- ✓ Min. I&W (op achtergrond)

☐ UvW en I&W zijn bereid om:

- ☐ t.z.t. (formeel) in te stemmen met opgeleverde resultaat (status)
- ☐ mee te denken over benodigde vervoltraject (normenkader)

☐ Status opdracht

- ☐ Offertetraject bijna rond met combi Sterk Consulting & Flo Legal
- ☐ Kostendragers: Vallei en Veluwe + De Stichtse Rijnlanden + UvW
- ☐ Insteek is een zo groot mogelijk draagvlak!

→ Met uitnodiging aan nog niet aangesloten waterschappen/belangstellenden

Stavaza & hoe verder? (2)

Oproep

- ❑ Graag horen we of en zo ja hoe de nog niet aangesloten waterschappen actief betrokken of geïnformeerd willen worden over het vervolgtraject? (juridisch kader + normenkader)

→ meld je bij Jan Wisse: E jwisse@vallei-veluwe.nl / M 06-46648822

Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

Vraag

- ❑ Dekken de voorgestelde 4 (model)casussen het speelveld voldoende af?
 - Casus 1: Renovatie netwerk bestaande IBA's in het buitengebied
 - Casus 2: Ontwikkeling nieuwe locatie met verblijfsrecreatie in het buitengebied
 - Casus 3: Energie en grondstoffen winning in bestaand stedelijk gebied
 - Casus 4: Decentrale verwerking van (deel)stromen in nieuw stedelijk gebied

Alles helder...